

Nagy Emberek Élete

Mindig érdekes dolog: híres emberek, kiemelkedő személyek életével megismerkedni, különösen izgalmas abban a korban, amikor a fiatalok ideált, eszményképet keresnek és választanak maguknak.

Ez a tény szinte kényszeríti a tanárt, hogy tantárgyan keresztül, annak elmélyítését is támogatva, példaképet állítson tanítványai elé. A tanítás során — különösen humán tárgyaknál — gyakran egy-egy személyiség élete, munkássága maga a tananyag (pl. irodalomban, történelemben). A tankönyv természetesen tartalmazza a megkövetelendő ismereteket, mégis, sokkal változatosabbá, érdekesebbé, főleg vonzóbbá tehetjük éppen a megtanulandó tényeket, ha a tankönyvben nem szereplő érdekes és hiteles történetekkel, életrajzi eseményekkel hívjuk fel a figyelmet egy-egy híres emberre — erre kiválóan alkalmas a sorozat. — Felolvashatunk részleteket, bemutathatjuk a kötetekben megtalálható képeket, illusztrációkat — máshol elég nehéz megszerezni őket —, s biztos, hogy sok könyv elolvasásához kedvet kapnak a gyerekek.

1962-ben indult a sorozat, elsősorban a 12—14 éves korosztály számára. Kiemelkedő politikusok, történelmi személyek, ismert tudósok és feltalálók, híres utazók, kiváló alkotóművészek hiteles forrásanyagra támaszkodó, olvasmányos életrajzát tartalmazza. Az egyes kötetek írói körültekintő figyelemmel ábrázolták hőseiket, gondot fordítottak arra, hogy a főhősökről közölt adatok, ismeretek valóságosak legyenek, mégse legyen a mű a fiatal olvasó számára száraz és unalmas adathalmaz, életrajzi események tényszerű közlése, hanem érdekes és izgalmas olvasmány. Nem regényes életrajzot írtak, hanem valóban életrajzi regényt, hisz minden híres ember élete valójában „regényes” is. Az írók arra is törekedtek, hogy hősük életén, munkásságán túl minél többszörösen ábrázolják a kort, melyben a bemutatott személy élt és tevékenykedett, ezért a legtöbb életrajzi regény egyúttal kicsit történelmi is.

Az alábbiakban témakörönként csoportosítva ismertettük a megjelent köteteket.

I. MŰVÉSZETEK

A) Irodalom

Karliczky Margit: Janus Pannonius (1969)

A magyar humanizmus képviselője, a magyar világi költészet első európai rangú alkotója

Janus Pannonius. Az Itáliában szerzett tudást, élettapasztalatot szerette volna hazájában, Magyarországon megvalósítani. Gyönyörű ifjúság után tragikusan végezte életét.

Szilágyi Ferenc: Főnixmadár (1968)

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér gazdag életének eseményei tárulnak fel. A XVII. században európai színvonalon jelentős szerepet játszott ez az izzig-vérig reneszánsz figura. Fegyvere a toll és a kard, életét nagy célok elérésében számtalan akadály és hősiesség jellemzi.

Tótfalusi István: Arkádiában élttem én is (1966)

Csokonai Vitéz Mihály életéről és költészetéről, a XVIII. századi Debrecenről és Magyarországról szól a könyv — elemezve egyes műveket, bemutató keletkezésüket.

Szilágyi Ferenc: Mintha pásztörtűz ég.. (1965)

Arany Jánost kelti életre a szerző levelek, életrajzi adatok, dokumentumok segítségével. Megismerjük a gyermeket, a felnőtt embert, a költőt, Petőfi barátját, majd az Akadémia főtákarát is.

Illyés Gyula: Tűz vagyok (1971. 2. kiadás)

Az író „Petőfi Sándor” c. művének rövidített, ifjúsági változata. A lángelkű költő életrajzi adatait tartalmazza és sok korrajzi vonatkozást, továbbá könnyebben érthető irodalmi elemzéseket.

Magyar László: Móra Ferenc élete (1966)

A magyar gyermekirodalom klasszikusát ismerjük meg gyermekkorától. A szerző bemutatja az újságíró, a tudós, és az író Mórát is.

Fodor András: Szőlj költemény (1971)

József Attilát, a nagy proletárköltőt mutatja be — főleg művein keresztül — a kötet írója, maga is ismert költő. Elemzései, a művek keletkezési körülményeinek elmondása ritka és élvezetes irodalmi élménnyé teszi a könyvet felnőtteknek is.

Rónaszegi Miklós: Színház az egész világ (1964)

Shakespeare élete és kora, fontosabb műveinek cselekménye és mondanivalója mellett

megismertet az Erzsébet korabeli Angliával, továbbá a Globe színház létrehozásával.

Rónaszegi Miklós: Késérő komédia (1964)

Molière és kora, a XVII. századi Franciaország társadalmi és irodalmi eseményei. Bemutatja az író Molière műveinek keletkezési és színházi bemutatási körülményeit.

Szentmibályi Szabó Péter: A Robinson írója (1971)

A regény főhőse Defoe, akinek legalább olyan kalandos, izgalmas élete volt, mint legismertebb regényalakjának, Robinson Crusoe-nak. Meg-elevenedik a XVIII. századi Anglia, ekkor indul meg az újság- és regényírás, melyben Defoe-nak jelentős szerepe volt.

Dejcs, Alekszandr: Heine élete (1968)

Az egyik legnagyobb német költő, Heine életét és művészetét mutatja be a szerző. Bemutatja a XVIII—XIX. századi Németországot is, a történelmi eseményeken keresztül ábrázolja hőse emberi és művészi fejlődését, a kispolgári világból a demokratikus világ felé fordulását.

Roszkín, Alekszandr: Csehov élete (1971)

Anton Csehov, az orvos, novellista és drámaíró élete. A szerző megismertet a világhírű író pályájának kibontakozásával, bemutatja egész életét a gyerekkori kalandoktól a felnőttkori élményekig.

Radó György: Gorkij élete (1967)

Az író életét és pályafutását huszonkét éves korától kíséri végig Radó. Főként műveinek keletkezését és hatását részletezi. Megelevenednek a kötet lapjain Gorkijnak Leninnel folytatott vitái is.

Kasszil, Lev: Majakovszkij (1969)

A szerző Majakovszkij tanítványa, barátja személyes volt. A lelkes párosszal megírt életrajz szinte eszményképként állítja a fiatalok elé a sokoldalú, nagy erejű, bátor forradalmár költőt.

B) Zene

Broszkiewicz, Jerzy: Chopin élete (1966)

A könyv bemutatja a világhírű művész életét, a tehetséges kisfiú kibontakozását, később kényszerű elszakadását szeretett lengyel hazájától, majd örökös visszavágyódását, amely zenéjében is kifejezésre jut.

Székely Júlia: Vándorévek (1966. 2. kiadás)

Liszt Ferencnek, a nagy muzsikusknak az élete korabeli feljegyzések, családi levelezések, a művész saját naplója és kortársak írásai alapján.

Székely Júlia: Elindultam szép bazámból (1971. 2. kiadás)

A zenepedagógus szerző maga is Bartók Béla tanítványa. Az ő életútját, törekvéseit, a nagy magyar zeneköltő emberi alakját és műveinek diadalát mondja el az írónő.

Eörsze László: Forr a világ... (1970)

Kodály Zoltán gazdag munkásságát ismerhetjük meg a kötetből. Kodály olyan zenei műveltség megteremtésére törekedett, melyben az egész nép részes. Erre szánta egész munkásságát — nem hiába!

C) Képzőművészet

Gál György Sándor: Rembrandt élete (1965)

A XVI. századi németalföldi festőóriás élete tanulóéveitől haláláig. A festő tragikus sorsa mellett megelevenedik a kor: a holland—angol háború, a híres pestisjárvány.

Gál György Sándor: Munkácsy Mibály élete (1969)

A magyar festészet egyik legjelentősebb, a kritikai realizmus kiemelkedő alakja Munkácsy. Életútját a miskolci asztalosműhelytől az aradi próbálkozásokon és a müncheni iskolán át a párizsi csúcsgig kíséri az író.

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOK

A) Orvostudomány

Száva István: Egyedül a balál ellen (1966. 2. kiadás)

Semmelweis Ignácot az anyák megmentőjének nevezik. A tudós orvos és nagyszerű hazafi gazdag életútját mutatja be a könyv.

Petúr László: A wollesteini „fizikus” (1971)

A világhírű „bacillusvadász” Robert Koch élete tárul az olvasó elé. Az ő nevéhez fűződik a tuberkulózis-baktérium felfedezése, de harcolt a lépfene, a kolera és a malária ellen is. Képet kapunk az orvostudomány XIX. századi nagy fejlődéséről.

B) Matematika — fizika — kémia

Száva István: *Apa és fia* (1967)

Bolyai Farkas, az apa, és János, a fiú életének bemutatása. Az apa híres matematikus, fia, a császári mérnökkari tiszt a nem euklideszi geometria feltalálója. Mindkettő tragikusan magányosan élt a XVIII. századi Erdélyben.

Száva István: *A szirakuzai óriás* (1968. 2. kiadás)

Archimédész, az ókor egyik legnagyobb görög tudósa, kiváló hazafi volt. Életét, munkásságát és az ókori Görögország történetének késői szakaszát mutatja be a szerző.

Száva István: *A Menló-parki varázsló* (1969. 2. kiadás)

Edison életútja fúró-faragó kisdíákkorától kezdve. Láthatjuk vasúti árusként, újságíróként, dolgozni saját nyomdagépén, volt távirász, ezután lett a világ egyik legkiválóbb tudósa, feltalálója.

Száva István: *Az ég törvénye* (1965)

Keplernek, a modern csillagászat alaptörvényei megalapítójának, a matematikus csillagásznak az élete, egyúttal az ellenreformáció, a harmincéves háború küzdelmeinek kora.

Márkus István—Jászai Ilona: *Nyugalmat nem ismerék* (1963)

A moszkvai egyetem névadóját, a sokoldalúan képzett Lomonoszovot mutatja be a könyv. Fiatalsága Péter cár idejére esik, részben az ő politikájának is köszönhető, hogy az egyszerű hajós tehetséges fia a nagyhirű egyetemeken tanulhatott, s így lett belőle tudós, művész, technikus egy személyben.

Sós Endre—Vámos Magda: *Franklin vagyok Philadelphiából* (1970)

A XVIII. század utolsó harmadának kiemelkedő alakját, Benjamin Franklint ismerhetjük meg a kötetből. A szerteágazó érdeklődésű tudós nevéhez fűződik az elektrofizika megteremtése, a Golf-áram és az északi fény tudományos leírása, a bifokális üveg és sok más találmány felfedezése. Tudós munkássága mellett lapszerkesztő, író, politikus és diplomata volt. Lincolnig őt tartották a legamerikáibb amerikainak.

Kindzierszky Emil: *A két harang*, (1963)

Alexander Graham Bellről, a telefon felfedezőjéről szól a könyv. Gyermekkorától kísérjük végig életútját és munkásságát, meg-

ismerjük első kísérleteit a „beszélő gép”-pel, majd eljutunk a távolsági beszélgetéssel kapcsolatos tevékenységéig.

Ghimesán, Ion: *Joliot-Curie élete* (1964)

Joliot-Curie életét és munkásságát mutatja be: az első mesterséges radioaktív anyag előállítását, aktív küzdelmét a fasizmus, majd tiltakozását az atomrobbantások ellen, és részvételét a nemzetközi békemozgalomban.

C) Földrajz — biológia — nagy utazók

Antalfy Gyula: *A Himalájától a Balatonig* (1964)

Lóczy Lajos élete. A tudós hagyatékából származó dokumentumok alapján megismerjük munkásságát, amely a magyar földtani és földrajzi kutatások, különösen a Balaton megismerésének úttörőjévé tette.

Vámos Magda: *Resid efendi* (1966)

A múlt század tudós magyar vándorának, Vámbéry Árminnak az élettörténete, Legrésztesebben keleti útjával foglalkozik a szerző.

Petúr László: *Egyszemélyes expedíció* (1963)

Bíró Lajos élete hiteles dokumentumok alapján. Megismerjük új-guineai felfedező útját, a pápuák közt eltöltött hét év történetét, értékes természettudományos és néprajzi gyűjtőmunkáját.

Dékány András: *A Nagy Kapitány* (1963)

Ferdinand Magellán portugál hajós, a spanyol flotta vezetője 1519-ben megvalósította a nagy álmot, elsőként körülhajózta a Földet, megkereste és megtalálta Nyugaton a Kelet kapuját. Kalandos életével ismert meg az író.

Dékány András: *A Sarkvidék megbódítója* (1966)

Amundsen nevéhez nagy jelentőségű földrajzi felfedezések fűződnek: az északnyugati és északkeleti átjáró keresztülhajózása, a Déli-sark felfedezése, az Északi-sark léghajóval való átrepülése. Ezeken túl az elődök és kortársak expedícióiról is olvashatunk.

Varga Domokos: *Hermann Ottó* (1967)

A nagy magyar polihisztor életrajza található a könyvben küzdelmes ifjúságától tudományos, néprajzi, nyelvészeti felfedezésein keresztül bátor politikai törekvéseiig.

III. TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYOK

Politikusok, államférfiak, hadvezérek,
kiemelkedő történelmi hősök

Victor, Walter: Új világ alkotói (1962)

Marx és Engels élete: fiatalságuk, házasságuk, tudományos munkásságuk, forradalmár tevékenységük. Életük egyúttal a nyugat-európai munkásmozgalmak több évtizedes történetét is tükrözi.

Vas Zoltán: Hamburg fia (1967)

Ernst Thälmann a német munkásmozgalmat nagyteknétyű vezetője volt. Tevékenysége Németország történelmének legkegyetlenebb szakaszában zajlott, az első világháború előtti évektől a második világháborúig.

Frank László: Szun Jat-Szen élete (1966)

Egy kis dél-kínai faluból indult útjára az ismert forradalmár. Konfuciusz tanaitól eljutott a nyugati világ megismeréséig. Japánban, Amerikában és Európában évtizedekig készítette elő a kínai polgári demokratikus forradalom külföldi támogatását.

Földes Péter: Zalka Máté élete (1968)

A legendás hős már tizennyolc éves korában huszártiszt volt. Az első világháborúban fogságba esett, csatlakozott a Vörös Hadsereghez. Spanyolországban Lukács tábornok néven küzd a szabadság ügyéért. Megismerjük a sokoldalú ember: író, politikus, katona életének szovjetunióbeli szakaszát is.

Jászai Ilona: Szeressétek a jövőt! (1967)

Nyikolaj Csernisevszkij, az orosz forradalmár író életéről, munkásságáról olvashatunk a kötetben. Szibériai száműzetése idején műveit Svájcban és Angliában élő orosz emigránsok terjesztették. Forradalmár kortársait is bemutatja a szerző: Nyekraszovot, Turgenyevet, Bje-linszkijt, Dobroljubovot és Hercent.

Román József: Mohamed élete (1966)

Az iszlám kialakulásának korával és a mohamedán vallással ismert meg a kötet. Mohamed legendás híru titkárával mondatja el az író az eseményeket.

Hegedüs Géza: Akit „vörös gróf”-nak hívtak (1967)

Az egyik leggazdagabb magyar arisztokrata, Károlyi Mihály, élete nagyobbik részét forradalmárként élte le. Ő volt az első köztársasági elnökünk. Megismerjük emigránséletét is.

Gerencsér Miklós: A gyűlölet ellenfele (1970)

A nagy író és politikus — Eötvös Károly — életének legdrámaibb szakaszát mutatja be a könyv. Feltárja a világszerte ismert tisztaeszletri per igaz történetét, amelyben Eötvös a védelem vezetőjeként páratlan emberi kvalitásaival derítette ki az igazságot, és amelyben népszerűségét és közéleti tekintélyét is kockáztatta.

Balázs Sándor: Hannibál a kapuk előtt (1967)

Az ókori híres afrikai hadvezér, Hannibál élete, egyben a pun háborúk kora elevenedik meg a kötet lapjain. Az olvasó megismeri az egykori római és karthagói politikát és hadviselést is.

Balázs Sándor: Reng a föld Itáliában (1968. 2. kiadás)

Közel kétezer esztendővel ezelőtt Capuában Spartacus feladására a gladiátorok megrohanták és lefegyverezték őreiket. A hetvennyolc gladiátorhoz tömegesen csatlakoztak a rabszolgák, s rövidesen küzdőképes sereggé szaporodtak Spartacus vezetésével. Az ókor legnagyobb szerűbb rabszolgafelkelése valóban megrengette a földet Itáliában.

Száva István: Az istennő kegyeltje (1969)

Periklész mindenkinél jobban kitüntette kegyeivel Pallasz Athéné, a tudományok és művészetek istennője. Periklész minden művésznél és tudósnál többet tett a művészetekért és a tudományért, ő volt Athén legnagyobb államférfija, a legtökéletesebb ókori demokrácia megteremtője.

Balázs György: István király — az államalapító (1968. 2. kiadás)

I. István, az első magyar király, a feudális magyar állam megalapítójának élete. Ő fejezte be a magyar nép letelepítését, új életet és új vallást adott. Bemutatja kortársait, a XI. század első felének küzdelmeit, a magyar történelem egyik legkavargóbb korszakát.

Erdődy János: Sasoknál magasabban (1971. 2. kiadás)

Hunyadi Mátyás életét, politikai küzdelmeit vázolja a kötet. A király korának egyik legműveltebb embere volt, korát meghaladó gondolkodása kulturális politikáján is tükröződött.

Nagy László: Bethlen Gábor, a nagy fejedelem (1964)

Bethlen Gábor volt a legkiemelkedőbb erdélyi fejedelem. Zseniális hadvezér, okos diplo-

mata, reális politikus. Jelentős szerepet töltött be a harmincéves, háborúban is. Élete, kora elevenedik meg.

Száva István: Nagyságos fejedelem (1971)

II. Rákóczi Ferenc, a magyar szabadságküzdelmek legendás alakjává vált „nagyságos fejedelem” élete elevenedik meg a könyv oldalain. A nép legjobbjai is hősei a kötetnek: kuruckapitányok, közlegények, tanult hadvezérek és a harcok során katonává edződött egyszerű emberek.

Fekete Sándor: Széchenyi István (1968)

A magyar történelem egyik legkiemelkedőbb alakja Széchenyi. A szerző méltó emléket állít a nagy hazafinak bemutatva politikai fejlődését, szellemi kibontakozását, történelemtörmelő szerepét.

Fekete Sándor: Kossuth Lajos 1970.

Kossuth Lajos a függetlenségi eszme legnagyobb magyar harcosa. Élete szinte az egész XIX. századot átfogja, földrajzilag is hatalmas területet ivel át. E kivételes ember életét drámai tömörséggel foglalta össze a szerző, bemutatva a kor szellemi és politikai küzdelmeit is.

Erdődy János: Ezüstpáncélos Johanna (1964)

Jeanne d'Arcot, a francia nép nemzeti hősnőjét mutatja be a könyv. Elmondja az író, hogy az egyszerű, írni-olvasni sem tudó parasztlány hogyan hajtott végre nagy tetteket bátorságával, hazaszeretetével, fanatizmusával.

Hegedűs Géza: Vashordájú szentek (1967. 2. kiadás)

Regényes életrajz Oliver Cromwellről, az angol polgári forradalom vezetőjéről és koráról. Az író nem idealizálja hőstét, mégis nagy embert és érdekes időszakot ismerünk meg. A kor nagyjai közül olvashatunk a kötetben Miltonról, a költőről is.

Millock Éva: Kegyelem az ártatlanoknak! (1964)

A nagy francia forradalomról és vezető egyéniségéről, Maximilien Robespierre-ről szól a könyv. A „Megvesztegethetetlen”, azaz Robespierre nem minden helyzetben volt határozott, komoly hibákat is követett el, de akarata, a forradalomhoz való hűsége, a nép ügyének tisztelete a forradalom egyik legkiemelkedőbb alakjává tették.

1972-től átalakul a sorozat. „Így élt...” címmel új köntösben, módosított koncepcióval jelenik meg. Jellemzője: változatlanul megőrzi történelmi hitelességét, változatlanul életrajzi regények lesznek, nem regényes életrajzok, de lényegesen kevesebb szöveggel és sokkal több képpel. Ebben az évben az alábbi kötetek készülnek el:

Fekete Sándor: Így élt a szabadságharc költője (Petőfi Sándor)

Hegedűs Géza: Így élt Dózsa György

VÖRÖS KÁROLYNÉ

Nevelőmunka a középiskolában

(Tankönyvkiadó, Budapest, 1969.)

A középiskolákban folyó nevelőmunkát (legálábbis nálunk) az utóbbi években elég sok bírálat érte. Többen kétségbe vonták ennek a munkának a kellő hatékonyságát, amit részben a megfelelő kézikönyvek és más útmutatók hiányával magyaráztak.

Ebből a szempontból a „Nevelőmunka a középiskolában” megjelenése komoly lépést jelentett: a középiskolák igazgatói, osztályfőnökei és tanárai ebben a kiadványban részletes útmutatást és hatékony segítséget kaptak a középiskolai Nevelési tervek gyakorlati megvalósításához.

A könyv első részében „a középiskolás tanulók pszichikus fejlődésének részletes, igen

érdekes tudományos megvilágítását találjuk. Ez a rész komoly alapot nyújt ahhoz, hogy erről a témáról megfelelő beszélgetéseket, vitákat szervezzünk a diákokkal, szülőkkel és a nevelőközösségekben (tantestületi és osztálytanácsi üléseken stb.).

A második és egyben legterjedelmesebb rész „a nevelési folyamat megszervezésének módszertanát” öleli fel, különös tekintettel a közösségi nevelésre és a nevelés egyes fontos (mondhatnánk központi) feladatainak megvalósításával kapcsolatos módszerek és eszközök megválasztására, illetve alkalmazására. Feltételezhető, hogy az életből, a valóságból vett még több példa, a szocializmus építése többé-kevésbé

szükségszerű ellentmondásainak többoldalú megvilágítása még életizűbbé tette volna ezt a fejezetet. Igaz, az oktató-nevelő munka időszűkítésének szinte állandó jelenlévő gazdag lehetőségei ennek a kis fogyatékosagnak a pótlásához rengeteg alkalmat kínálnak.

„A nevelési eredményvizsgálatról” szóló 5. fejezet sok hasznos útmutatást és segítséget nyújt. Talán a következő kiadásokban (vagy más helyen) ezt a fejezetet ki lehetne egészíteni az ítélet sor, az ankét módszer és egyéb megfelelő módszerek alkalmazásának a felvázolásával, valamint ennek a fejlettségi szintnek megfelelő személyiséglap-minta kimunkálásával.

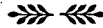
A harmadik rész a nevelőmunka tervezéséről, és az iskolának különböző iskolán kívüli tényezőkkel való együttműködéséről sok hasznos, felhasználható megállapítást és útmutatást tartalmaz. Itt világossá válik, hogyan kell az iskolán belüli nevelési tényezők hatását legalábbis főbb vonalakban és az alapkérdések megoldásában, a tervezés és szervezés segítségével összhangba hozni. Ugyanakkor a

szervezők rámutatnak, melyek azok az iskolán kívüli tényezők, amelyekkel együttműködve az iskola hatékonyabban tudja nevelési feladatait teljesíteni.

Habár ennek a könyvnek 14 szerzője van, a köztük megvalósult helyes munkamegosztás és tartalmi összhangolás eredményeképpen a tartalom és a beállítás eléggé egységes, nem került sor felesleges ismétlésekre, ami a kiadót dicséri.

Javaslom, hogy a jövőben bővítsék ki a könyv tartalmát (a már említett mozzanatokon kívül) a szabad idő felhasználásának, valamint a nemi nevelés feladatainak és tartalmának részletesebb és többoldalú feldolgozásával. Továbbá célszerű és hasznos volna az iskola évi nevelési tervének főbb mozzanatait (különösen a nevelőmunka fejlesztését célzó akciókat) konkrétan felvázolni, és a nevelőmunka elemzését, kiértékelését részletesebben feldolgozni — figyelembe véve az eddigi tapasztalatokat.

TÓTH LAJOS

Meindert De Jong: Kerék az iskolán.

A viharos Északi-tenger mellékén, Hollandia kietlen északkeleti partján gubbaszt Shora, a kis friz halászfalu.

Még a fák sem élnek meg itt, a sós víz örökkön szálló permetétől. Pedig a gyerekek golyókat szeretnének. Shora csúcsos háztetőin a kedves madarak nem építhetik meg otthonukat. Kerekeket készítenek, ezeket erősítik a tetőre. Ezt sem könnyű szerezni egy olyan faluban, melynek egyetlen járműve emberemlékezet óta a halászbárka.

Sok minden történik azonban addig, míg hat gyerek és a segítségükre siető felnőttek összefogásának eredményeként, a kerék feljön az iskola tetején és az első shorai gólyapár megtelepszik rajta.

Sirály könyvek. Szerkeszti: T. Aszódi Éva. Móra Könyvkiadó Budapest, 1972. (M. L.)

Néger kiállítás

Fekete-Afrika. Irodalmi és politikai antológia. A gyarmatosítás elleni harcban egymás után vivják ki függetlenségüket a fekete föld-rész népei, s a gyarmatosítás elleni küzdelemben születik meg az új afrikai ember. Ez az új afrikai ember bukkan fel a mai afrikai prózairodalomban, akinek érzéseiről afrikai lírikusok vallanak. Az új afrikai ember már nem az elnyomás miatt kesergő néger, hanem a nemzeti felszabadítás, az újjászülető nemzeti kultúra és a haladó társadalom kialakításának aktív harcosa.

Ezekből válogatta Simon András szerkesztő az antológiát.

(Kozmosz Könyvek 1972.)

Jack London: Az éneklő kutya

Viszontagságos és kalandos élete szinte kínálta megírásra a feszült izgalmi jeleneteket, a páratlan helyzeteket. Könyvei újra meg újra meghódítják mindazokat, akik gondokkal küzdő emberek kalandjairól, érzelmeiről, bátorságáról, örömről vagy bánatáról akarnak olvasni modern, romantikus regényeket.

Jack London akkor is emberekről mesél, ha történetesen állat a regény hőse.

(Móra Ferenc Könyvkiadó Budapest, 1972.)

Megay László: A foglyót etetni kell

A budapesti gyerekek felszabadulást követő életét mutatja be a szerző a romba dőlő, de újjáéledő városban. Mivel nem támaszkodhat a felnőttek segítő, védelmező karjára, a háború élményeitől megzavartan, a felbolydult társadalomban magukra hagyatva kellett utat keresniük.

Magay sok humorral eleveníti meg a kallódó gyerekek világát.

(Móra Ferenc Könyvkiadó Budapest, 1972.)

Móricz Zsuzsa: Égig érő fák

A kamaszlányok cseppet sem könnyű sorsát mutatja be az író.

„Vallani próbáltam mindarról, ami engem tizennégy éves korom után formált.” — Középiskolás koromban albrétben laktam, magam kerestem meg a rávalót, és sokszor lemondtam a vacsoráról egy-egy színházjegyért. Diákkorom néhány alakját és a mai fiatalok problémáit próbáltam regényemben egyggyé kövacsolni” — mondja könyvéről Móricz Zsuzsa. (Fórum Könyvkiadó).

Mikola Trublajini: A Kolombusz vitorlás

A Szovjet Fekete-tenger partján fekvő csendes kisfalu lakói halászok.

Egyik napról a másikra különös események dúlják fel a falusiak nyugodt életét.

A falu közelében egy geológus professzor ritka ásványt talált: a héliumgyártás alapanyagáról van szó. Egy ellenséges hatalom megszimatozta ezt. Titokzatos eltűnések, gyilkosságok, hajórablás követi egymást.

Ifjú hősök, váratlan fordulatok az ukrán ifjúsági irodalom gyöngyszemévé avatják Trublajini kalandos regényét.

(Móra Könyvkiadó—Kárpáti Kiadó Budapest—Uzgorod 1972.)

Pálfalvi Nándor: Papírház

A regény élményközelből követi nyomon egy házadólt bányászcsalád kiüttalan küzdelmét. Egy kisfiú szájába adva beszéli el azt, amit az író gyermekszemmel látott. Emlékezése mégis a messzi múltba visz, a mai olvasó számára történelembe, ahol a szegények szerencsétlenségét tragédiává változtatja a társadalmi kegyetlenség. A történelem osztott igazságot, mikor eltörölte azt a világot, melyben a szerencsétlenül járt szegény ember a legnagyobb igyekezettel se juthatott máshoz, csak — papírházhoz.

Az igazmondó regényt Kesperü Ilona illusztrálta.

(Móra Ferenc Könyvkiadó Budapest, 1972.)

Kárász József: Árva madár

Kasza Ferkó elejtett szavakból, titokban elszuttogott mondatokból kezdi sejteni, hogy nem az édesanyja az, aki neveli, akit addig édesanyjaként szeretett.

Kérdőzködni nem mer. Az első világháborút követő súlyos években apját elbocsátják altisztii állásából. Azt latolgatja, hogy viszsztatér a tanyai élethez.

Öt azonban más foglalkoztatja. Kutatni kezd édesanyja emlékei után, s igyekszik rendet teremteni mostohájához fűződő érzelmei zúrzararában. Sikerül-e neki?

(Móra Ferenc Könyvkiadó Budapest, 1972.)

Bogdánfi Sándor: Óriások

Ezzel a könyvvel tartozásomat szeretném leróni verseci iskolatársaimnak, gyermekkoromnak, az ódon gimnáziumnak, ahol embert farragtak belőlem, de egy nagy eszmének is, amely a soknemzetiségű Vajdaságban csirázott és sarjad immár három évtizede: a testvériségnek — mondja könyvéről a szerző.

(Fórum Könyvkiadó Újvidék, 1971.)

Kiss Dénes: Az utolsó indián nyár

„Amikor kezünkben volt a végleg lezárt általános iskolai bizonyítvány, nemcsak örömet éreztünk, egy kis szomorúság is ott szorongott lelkünk zugában.

A nap is ugyanolyan fényesen sütött, de mégis mintha finom árnyékok lopakodtak volna a fákra, a füvekre, a házak arcára, a megszokott színek és formák közé.

Másfajta nyár következett. Azt hiszem, nemcsak a mi nemzedékünk érezte így, hasonló érezhetnek a ma végző nyolcadikosok. De ez az érzés nem az iskolaév végén moccan meg bennünk, hanem korábban. Jelen volt az órákon, a szünetekben, meghatározta játékainkat, és változtatott az addigi barátságokon. Újfajta izgalmakat kavart, újfajta csodákat teremtett”. — Így vall könyvéről a szerző.

(Móra Könyvkiadó Budapest, 1972.)

Dr. Eperjessy Kálmán: Városaink múltja és jelene

(Műszaki Könyvkiadó Bp., 1971. 307. p.)

Régóta nélkülözött útmutatót kap kézhez a helytörténettel, a várostörténettel foglalkozni szándékozó kutató, mert bevezetést nyer a magyar várostörténet kutató műhelyébe. A szerző módszerének lényege az, hogy a várostörténet egészének áttekintése mellett külön tárgyalja a várostörténet egyes összetevőinek problémáját, így a gazdaság, társadalom, jog, építészet, kultúra kérdéseit. Ezzel eléri azt, hogy miközben áttekintést ad a témakör egészéről, összefoglaló képet tud nyújtani a várostörténet kérdéseiről is, ami által az olvasó megérti, hogy a jogtörténetnek, a gazdaság- és társadalomtörténetnek, a művelődéstörténetnek milyen súlya, jelentősége van egy város történetében, vagy fordítva: mi a városoknak szerepe a társadalom, művelődés stb. országos fejlődésében. A szerző kutató munkája a városok elnevezésére; utcanevéire, határelnevezésekre, a dűlőnevekre is kiterjed. Nem általában a városról, hanem várostípusokról van szó a könyvben. A magyar város sokszínű profilját, a várostípusokat tájegység, településforma, jogi összetartozás, etnikai jelleg és belső struktúra összetevőiből rajzolta meg.

A város születését az első társadalmi munkamegosztástól: a mezőgazdaság és ipar különválásától számítja. Ez az árutermlés megindu-

lásának kora, amidőn a paraszti foglalkozásuk falun maradnak, a kézművességhez értő parasztiparosok pedig a vásárhelyek felé orientálódnak. A városfejlődés korszakainak leírásakor hangsúlyozza, hogy a városok történetének az országos történettel való szoros összefüggésén kívül van még külön történetük is, ezért a korszakbeosztásuk sem azonosítható az országos történet periodizációjával.

A tudományos és a gyakorlati szempontok szerencsés ötvöződését bizonyítja a munka azzal, amikor egyaránt szól a városvezetőkhoz, a városok múltja iránt érdeklődő nagyközönséghez, de a várostörténet tudományos kutatóihoz egyaránt.

Értekes kiegészítője a könyvnek a számos korabeli illusztráció, városaink múltjának be- szédes emlékei és a szinte függelékképpen be- illesztett utolsó fejezet, amelyben hazánk je- lenlegi 76 megyei és járási jogú városának rö- vid történetét adja a legszükségesebb statisztikai adatokkal kiegészítve.

A szerző 30 éves professzori tevékenysége idején tanárgenerációkat nevelt a történelemtu- domány, a településtörténet lelkes művelőjévé. Kartársainknak a szakköri munkájuk színvona- lasabbá tétele érdekében is szíves figyelmébe ajánljuk a művet.

DR. HUSZKA LÁSZLÓ

Előkészületben a Módszertani Közlemények könyvtársorozatának

PETŐFI AZ ISKOLÁBAN

és

MŰSZAKI ALAPOZÁS

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

című legújabb két kötete.

Petőfi az iskolában

A Módszertani Közlemények a pedagógusok segítségére kíván sietni, amikor a kö- zélgő Petőfi évfordulóra megjelenteti *Petőfi az iskolában* c. kötetét.

Petőfi Sándor élet- és pályarajzát, munkásságát nem kell pedagógusainknak és főleg irodalomszakos tanárainknak bemutatni. De az ismeretek felújítása és főleg ezek szélesítése és elmélyítése sohasem érhet véget. Sokat tudunk Petőfiről, sokat tudunk róla tanítványainknak mondani, de sohasem eleget. Petőfi Sándor alkotói pályája alig hét-nyolc éves, hiszen 26 esztendő, amikor a segesvári csataterén befejeződik ese- ményekben és munkában oly gazdag élete. Félézernél több lírai költemény, számta- lan levél és cikk fémjelzi alkotóképességét, közölni vágyásának gazdag áradását. Petőfi a szülőföld, a nép, az ifjúság, a szerelem, a magyar táj, a hazaszeretet s a forradalom költője. Milyen gazdag e költői kép! E sokrétű költői képet teljesebbé teszi a könyv és a benne foglalt 10 tanulmány. Segít a megjelenő könyv abban, amiben rendeltetése meghatározható, hogy a 150 éves Petőfi tanítását és ünnepsé- sorozatait formailag és tartalmilag színesebbé, sokrétűbbé tegye. Petőfi élő halhatat- lansága, Petőfi tanítása és az újabb kutatások című fejezetek a legújabb Petőfi-ku- tatások eredményeit és azok felhasználását szorgalmazza. Az ünnepségek műsorának sokszínűvé, korszerűbbé tételét segítik azok a tanulmányok, amelyek a fellelhető és

Petőfi költészetét alapul vevő zenei alkotásokat, a verselemzéshez használható képzőművészeti illusztrációkat, a szövegillusztrációk gyűjteményét és a Petőfi-kép gazdagításának egyéb lehetőségeit teszik le a tanárok asztalára. Szakkörök tematikai anyagát, azok megvalósításának eljárásait, módszereit van hivatva segíteni az a tanulmány, melynek címe: Irodalmi kirándulás Petőfi nyomában. És végül, de nem utolsósorban a határainkon túl élő magyarság Petőfi-kultuszáról, gondjairól, és szép törekvéséről kapunk képet Petőfi tanítása a jugoszláviai magyar iskolákban és Petőfi tanítása a csehszlovákiai magyar 9 éves alapiskolában hasznosnak és érdekesítőnek ígérkező két fejezetben.

Petőfi az ifjúság lelkeletében, Petőfi a magyar tájban, Petőfi a forradalomban, Petőfi az egész magyar nép szép szabadság törekvéseiben... e cél szolgálatába szegődött s mindehhez jó alapot nyújt Petőfi az iskolában c. könyv.

Műszaki alapozás az általános iskolában

Szerzője Dr. Várkonyi Nándor a Szegedi Tanárképző Főiskola Műszaki tanzékiének tantárgypedagógusa. Művében — kb. 15 ív terjedelemben — jól rendszerezve tárgyalja az általános iskola alsó és felső tagozatának műszaki ismeretanyagát mind az elméleti, mind a gyakorlati megoldások vonatkozásában.

A könyv felépítésében a Tantervhez igazodik. Így részletesen ír az *alsó tagozat* oktatási témáiról: az anyag-, a papír-, a fonal-, a fa-, a fémmunkákról, a vegyes anyagú munkákról, a építőelemekkel végzett gyakorlatokról, a technikai szerelő gyakorlatokról, a kerti munkákról és a tanulmányi sétákról. Ugyanígy sorra veszi a *felső tagozat* papír-, fém-, fa-, üveg-, műanyag-, vegyes- és komplex munkákkal kapcsolatos oktatási feladatait, az elektrotechnikai és géptani szerelési gyakorlatok ismertetanyagát, valamint az üzemlátogatások lebonyolításának módjait.

Ezen írásmű — mint a Módszertani Közlemények kiadványa — *háromas célt* tűzött maga elé:

1. *mintát mutatni* a jelenlegi Tanterv alapján megvalósítható legjobb megoldásokra;
2. *élő kapcsolatot teremteni* az alsó és felső tagozat között műszaki oktatás tekintetében is;
3. a ma problematikájából kiindulva *irányt jelezni a jövő perspektívái felé.*

Az általános iskolai műszaki alapozás helyes megvalósítása évtizedek óta komoly gondja művelődésügyi kormányzatunknak. Világprobléma ez, amelyre sokféle és sokféleképpen keresnek megoldást. A technika rohamos fejlődése egyre inkább sürgeti a jövő korszerű gyakorlatának megfogalmazását. A könyv szerzője gazdag bel- és külföldi tapasztalatok birtokában a műszaki alpműveltség nyújtásának holnapi lehetőségeiről is elmondja véleményét.

Ilyen értelemben a művet nagy haszonnal forgathatják majd az általános iskolák *alsó tagozatának tanítói*, az ipari gyakorlati foglalkozást oktató *felső tagozatos* szaktanárok, az iskolákban és a művelődési otthonokban működő *műszaki szakkörök*

vezetői. A téli tantervi feladatok megvalósításában segítséget nyújthat a könyv a *mezőgazdasági* gyakorlati foglalkozást tanító *tanároknak* is.

A Petőfi az iskolában című kötet megjelentetését 1972 novemberére, a Műszaki alapozás az általános iskolában 1973. I. félévére tervezzük kb. 30–40 Ft értékben. Kérjük a megrendelni szándékozó kartársakat, szándékukat levelezőlapon szíveskedjenek közölni az alábbi címre:

Dr. Waldmann József, Szeged, Tanárképző Főiskola, Módszertani Közlemények.
Április 4. útja 6. szám.

A Módszertani Közlemények Kiadóhivatala közli,
hogy korlátozott példányszámban még kaphatók
a Módszertani Közlemények Könyvtárának alábbi kötetei:

Óraleírások és Elemzések 8,—Ft

Hazaszeretetre nevelés 6,—Ft

Kiadóhivatalunk megkeresésre a megrendeléshez átutalási
postautalványt küld.